

Minimering av risker vid kreditgivning

Akademien för hållbar samhälls- och teknikutveckling, MDH

Kandidatuppsats i Företagsekonomi, 15 hp

den 31 maj 2010, VT2010

Författare: Diana Aguilar, 830315

Tetyana Semenyuk, 811127

Alina Turesson, 810114

Handledare: Angelina Sundström

Examinator: Cecilia Lindh

Förord

Vi fick otroligt bra bemötande av *Jyri Vasarainen*, *Julia Skoglund* och *Alexandra Bennström* som är kreditanalytiker på CSU på Nordea. De har varit mycket tillmötesgående och förtjänar ett varmt tack för den tid och engagemang de har ägnat oss vid genomförandet av vår uppsats. Dessutom vill vi tacka vår handledare, *Angelina Sundström*, som har varit ett gott stöd för vår studie och gett oss många värdefulla synpunkter.

den 23 juni 2010, Västerås

Diana Aguilar   kantuta04@hotmail.com

Tetyana Semenyuk   setaol20@hotmail.com

Alina Turesson   alina_turesson@hotmail.com

Abstract

Thesis degree:	Bachelor Thesis in Business Administration, 15 ECTS
Authors:	Diana Aguilar, Tetyana Semenyuk and Alina Turesson
Examiner:	Cecilia Lindh
Tutor:	Angelina Sundström
Title:	Minimizing risks in credit granting
Problem:	Turbulence in the world economy with following liquidity problem in enterprises has lead to negative consequences for banks that creates a need for effective credit risk management. To prevent significant credit losses, banks tries constantly to minimize their risks in credit granting through identifying pit-falls.
Purpose:	The purpose is to investigate the factors that contribute to the credit losses and illustrate how Nordea can minimize risks in credit granting.
Method:	Data were gathered from the literature review and a case study. The object of study is the Swedish Business Bank Nordea where several credit managers has been interviewed at the regional level. To obtain a volume of credit development in Sweden, gathered the credit granting statistics of the source of Nordea Hypotek AB.
Conclusion:	<p>According to the theory credit losses are depending on direct and indirect factors. While direct factors can be affected by a credit analyst, indirect factors are outside of his influence. It can be stated that Nordea has been succeed in minimizing of risks at the considerable degree, with reservation for some improvements, and that some factors that cause losses the bank manage to keep under control.</p> <p>Bank's fundamental strategy in risk management is to use reasonable credit granting. All of respondents have stressed the importance of thorough inquiry on new credit application and frequent following up suspicions of payment difficulties with existing borrowers. Through these routines can bank capture problematic business transactions and prevent appearance of credit losses.</p>
Keywords:	credit risk, credit granting, credit assessment, credit grating process

Sammanfattning

Examensarbete:	Kandidatuppsats i Företagsekonomi, 15 hp
Författare:	Diana Aguilar, Tetyana Semenyuk och Alina Turesson
Handledare:	Angelina Sundström
Examinator:	Cecilia Lindh
Titel:	Minimering av risker vid kreditgivning
Problem:	Nedgångar i världsekonomin med påföljande likviditetsproblem hos företag har medfört negativa konsekvenser för banker, vilket skapade behov av effektiv kreditriskhantering. För att förhindra stora kreditförluster försöker banker ständigt minimera sina risker vid kreditgivning genom att identifiera fallgropar.
Syfte:	Syftet är att undersöka vilka faktorer som bidrar till kreditförluster och belysa hur Nordea kan minimera risker vid kreditgivning utifrån dessa faktorer.
Metod:	Datainsamling skedde via granskning av litteratur och en fallstudie. Studieobjektet var affärsbanken Nordea där det genomfördes flera intervjuer med kreditansvariga på en regional nivå. För att ta reda på utvecklingen av kreditvolym inom Sverige sammanställdes data utifrån kreditgivningsstatistik från Nordea Hypotek AB.
Slutsats:	<p>Enligt teorin är kreditförluster beroende av direkta och indirekta faktorer. Medan de direkta faktorerna kan påverkas av en kreditanalytiker ligger de indirekta faktorer utanför dennes inflytande. Det kan konstateras att Nordea har lyckats minimera kreditrisker i avsevärd grad med reservation för vissa förbättringar och att de faktorer som förorsakar förluster har banken klarat av att hålla under kontroll.</p> <p>Bankens grundläggande strategi i riskhanteringen är att använda sig av förnuftig kreditgivning. Samtliga respondenter har betonat vikten av att göra grundliga utredningar vid nya kreditansökningar samt frekventa uppföljningar vid en föräning på betalsvårigheter hos befintliga kredittagare. Genom dessa rutiner kan banken fånga upp problematiska affärstransaktioner och förebygga uppkomsten av kreditförluster.</p>
Nyckelord:	kreditrisk, kreditgivning, kreditbedömning, kreditgivningsprocess

Innehåll

1. Introduktionskapitel	1
1.1. Kreditförluster och finansiell stabilitet	1
1.2. Aktuellt idag	2
1.3. Problemdiskussion	2
1.4. Problemfrågeställning	3
1.5. Syfte	3
1.6. Målgrupp	3
1.7. Struktur	3
2. Metod	4
2.1. Studiens tillvägagångssätt	4
2.1.1. Urval av studieobjekt och respondenter	4
2.1.2. Insamling av data	5
2.1.3. Operationalisering	6
2.1.4. Genomförandet av intervjuer	7
2.1.5. Analysprocessen	8
2.2. Trovärdighet	9
2.2.1. Saklighet, objektivitet och balans	9
2.2.2. Källkritik	9
3. Teoretisk referensram	11
3.1. Kreditgivning	11
3.1.1. Kreditgivningsprocess	11
3.1.2. Kreditbedömning	11
3.1.3. Kreditformer	12
3.1.4. Säkerheter	13
3.2. Risker	14
3.2.1. Risk och kredit	15
3.2.2. Risk management	15
3.2.3. Kreditrisk	16
3.3. Sammanfattning av faktorer	17
4. Empiri	18
4.1. Intervjuer	18
4.1.1. Arbetslivserfarenhet	18

4.1.2. Organisation kring kreditgivning	18
4.1.3. Kreditgivningsprocess	19
4.1.4. Kreditformer och säkerheter	20
4.1.5. Hantering av kreditförluster	20
4.1.6. Kreditutvidgning	21
4.2. Statistik av utlåningsvolym	21
5. Analys	23
5.1. Direkta faktorer	23
5.1.1. Arbetslivserfarenhet	23
5.1.2. Kreditbedömning	23
5.1.3. Kreditformer och säkerheter	23
5.2. Indirekta faktorer	24
5.2.1. Lokal och regional hantering av kreditgivning	24
5.2.2. Risker för och vid en betalningsinställelse	24
5.2.3. Analys av kreditportföljen	25
6. Slutsatser	28
6.1. Vidareforskning	29
Litteraturförteckning	30
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. Introduktionskapitel

Inledningsvis beskrivs bank- och kreditväsendets inflytande på den finansiella stabiliteten i ett land. Fortsättningsvis diskuteras uppkomst av ekonomiska kriser till följd av bristfällig kredithantering, vilket mynnar ut i en problemformulering. Avslutningsvis presenteras uppsatsens syfte, avgränsning och uppsatsens struktur.

1.1. Kreditförluster och finansiell stabilitet

Finansiella företags funktion i ett samhälle är att skapa effektiva system för sparande, betalningsförmedling och riskhantering, vilket sköts av banker och övriga företag inom den finansiella sektorn. På det viset kanaliseras samhällets sparande till investeringar och konsumtion. (Svenska Bankföreningen, 2008, s. 1) För att betalningsförmedling och kreditförsörjning ska fungera utan problem är det viktigt att banker och övriga finansiella företag skapar förtroende hos allmänheten genom att fullfölja sina förpliktelser. Minsta välgrundade osäkerhet i bankers trygghet kan leda till instabilitet i finanssystemet, vilket i sin tur lägger grunden för konjunkturedgången. (Bergström, 2009, s. 5)

Stabilitet i banksystemet är en fin gång mellan tillgångssida som många gånger består av delvis riskfyllda långsiktiga krediter och skuldsida som har mycket kortare löptid. Enklare uttryckt står långsiktig utlåning gentemot kortsiktig inlåning. Finansgapet måste därför överbryggas för att inte banken ska uppleva likviditetsproblem på grund av stora förluster. (Bergström, 2009, s. 6) Med detta i åtanke innebär det att utlåningar är förknippade med risker och storleken på kreditförluster är ett mått på bankernas förmåga att hantera risker. Kreditförlusternas storlek i förhållande till den totala utlåningen visar kreditförlustnivån som är ett resultat av bankernas kreditbedömningsförmåga. (Sveriges Riksbank, 1997, s. 29) Det största hotet mot bankernas förmåga att stå emot förluster och konjunkturedgång är kreditrisker (Herring, 1999, s. 63).

Genom åren har banker via skattemedel fått hjälp med att täcka stora kreditförluster. Under 1980-talet fick tre fjärdedelar av 181 medlemmar av Internationella valutafonden allvarliga problem, varav en del även hamnade i krisläge på grund av massiva kreditförluster. Ett decennium senare var kostnaderna för krishjälp efter förlusterna i asiatiska bankerna motsvarande uppemot 20 procent av respektive lands BNP. Bristfällig kreditriskhantering har också orsakat problem i resten av världen, till exempel har felaktiga kreditbeslut i Frankrike och Japan kostat skattebetalarna 25 respektive 820 miljarder dollar. (Herring, 1999, ss. 63-64)

Vid avreglering av den svenska kreditmarknaden följde en enorm kreditexpansion, vilket orsakade stora kreditförluster i landet under 1990-talet. Efter att Riksbanken upphävde utlåningsrestriktionen hade bankernas försök att ”styra kreditmarknaden med räntan i stället för med kvantitativa regleringar” misslyckats på grund av ”bristande insikt om den latent kreditefterfrågan som låg i fastighetsmarknaden” (Wohlin, 1998, s. 21). Kreditefterfrågan var helt enkelt större än utbudet, vilket drev inflationen uppåt. (Wohlin, 1998, s. 30) I samma takt hade omvärldsfaktorer förändrats: aktiekurser på internationella börser föll, ränteläget drevs upp, den fasta växelkurspolitiken ifrågasattes och den nygenomförda svenska skattereformen gynnade sparande. Ekonomin överhettades och de svenska ban-

kernas kreditförluster var ett resultat av en nedgående konjunktur. (Bäckström U. , 1998, s. 12)

Bakomliggande orsaker till att finansiell stabilitet rubbas har visat sig vara likartad för de nämnda finanskriserna som alltid föregicks av en explosionsartad kreditgivning i samband med stigande tillgångspriser, växande efterfråga och ökad inflation. (Sveriges Riksbank, 2009, ss. 122-123)

1.2. Aktuellt idag

Världen befinner sig i skrivande stund i den djupaste ekonomiska krisen sedan Wall Street-kraschen som blev inledningen till 1930-talets världsomfattande depression (Sveriges Riksbank, 2009, s. 131). Trots att det finns flera förklaringar till vad som förorsakat dagens kris i bankväsendet, tycks prisnedgångar på bolånemarknaden i USA vara den utlösande faktorn. (Bergström, 2009, s. 6) Under en lång period har amerikanska finansföretag ökat utlåningen till låginkomsthushåll med osäker kreditvärdighet. Dessa så kallade subprimelån har sedan paketerats om och sålts vidare till investerare världen om. Krisen utlöstes i samband med att den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, höjde styrräntan och fastighetspriser började falla, vilket ledde till stora kreditförluster hos alla som varit involverade i subprimemarknaden. När subpremielåntagare ställde in sina avbetalningar tvingades bankerna göra stora nedskrivningar på sina tillgångar. Det orsakade likviditetsproblem även på den globala finansmarknaden. (Bäckström & Forsell, 2008)

På grund av de senaste årens globalisering av det finansiella systemet har krisens utveckling fått konsekvenser för alla länder, marknader, tillgångar och aktörer. Hittills har nedskrivningar av tillgångar och förluster inom finansiella företag världen över överstigit 1 200 miljarder dollar där bankernas del motsvarar två tredjedelar av den totala summan. Det prognoseras att de totala förlusterna kommer att uppgå till 400 miljarder dollar. Effekterna av krisen förväntas vara långvariga och djupgående för hela världen. (Sveriges Riksbank, 2009, ss. 126-127)

Även Sverige har drabbats av svårigheter på de inhemska finansiella marknaderna.” Den sämre konjunkturutvecklingen försämrar utsikterna för bankernas låntagare och kreditrisken har tagit över som den mest överhängande risken för bankerna.” (Sveriges Riksbank, 2009, s. 7) Riksbanken prognostiserar dessutom att bankernas kreditförluster kommer att uppgå till 170 miljarder kronor under de närmaste två åren. Men trots de negativa prognoserna har Riksbanken fortsatt förtroende för bankernas solvens, det vill säga förmågan att absorbera förluster och överleva på sikt, då de har tillräckligt med kapital för att täcka förlusterna. (Sveriges Riksbank, 2009, s. 7)

1.3. Problemdiskussion

Eftersom största hotet för bankverksamheten är riskerna att kredittagare inte betalar tillbaka sina skulder är det viktigt att se på situationen inom företagssektorn. Under 2009 har bankernas utlåning till svenska företag motsvarat 24 procent (inklusive fastighetsbolag) av bankers totala utlåning som uppgår till 7 118 miljarder kronor. Nedgång i världsekonomin har påverkat betalningsförmågan hos bankernas kredittagare negativt och konkurserna bland företag har ökat kraftigt. Bankernas ränteutgifter har fått lida då dålig lönsamhet och högre skuldsättningsgrad inom företagen har medfört sämre täckning för räntekostnader. På grund av bland annat den låga efterfrågan på företagets produkter och tjänster har det uppstått likviditetsproblem, vilket har medfört försämring av kreditkvaliteten hos företag.

Riksbankens bedömning är att kreditrisken inom den svenska företagssektorn har stigit samtidigt som efterfrågan på krediter har minskat väsentligt. (Sveriges Riksbank, 2009, ss. 43, 53-56)

Riskhantering är bland de viktigaste uppgifterna inom en bank. När marknadsfaktorer förändras försämras villkoren för adekvat hantering av risker (Sveriges Riksbank, 2009, s. 125). Bankerna är ställda inför ökad konkurrens på grund av avregleringar på inhemska kreditmarknader och minskad kontroll av internationella kapitalflöden. Det resulterar i att bankerna beviljar krediter till företag med högre kreditrisknivå eller sänker kraven på säkerheter, vilket försämrar kvaliteten på krediter. (Herring, 1999, s. 64) Enligt Riksbanken har ”kreditrisken tagit över som den mest överhängande risken” i bland annat företagssektorn, vilket ger upphov till möjliga kreditförluster (Sveriges Riksbank, 2009, ss. 10-11). I teorin har forskare funnit flertal faktorer som har inverkan på uppkomsten av dessa (se punkt 3.3).

1.4. Problemfrågeställning

Uppsatsens mål ligger i att förklara varför kreditförluster uppstår trots bankernas och lagstiftarnas försök att minimera kreditrisker. För att öka kunskapen kring problemet undersöks Nordeas hantering av kreditförluster genom att följande fråga ställs i uppsatsen:

Vilka orsaker bidrar till kreditförluster hos Nordea och hur kan banken förebygga dem?

1.5. Syfte

Syftet är att undersöka vilka faktorer som bidrar till kreditförluster och att belysa hur Nordea kan minimera risker vid kreditgivning utifrån dessa faktorer.

1.6. Målgrupp

Uppsatsen kan fungera som hjälpmedel för Nordeas personal som har hand om kreditfrågor. Dessutom vänder sig uppsatsen till bankmän som kan ha nytta av undersökningen, vilket blir till stöd i deras beslutsfattande och allmänna forskare, så kallade generalister som forskar inom samma vetenskapliga fält. Förutom de primära läsekretsarna finns det en indirekt målgrupp. Den är allmänheten som är intresserad av ämnet och vill öka sina kunskaper.

1.7. Struktur

Hittills har uppsatsen behandlat den finansiella stabiliteten och de finansiella krisernas uppkomst, där kreditriskhantering har haft en central roll. Uppsatsen fortsätter med en metodbeskrivning som ger en fullständig bild av vår arbetsgång med informationsinsamling. Där diskuteras även uppsatsens trovärdighet. I kapitlet Teoretisk referensram presenteras kreditgivningens stegvisa process, de olika kreditformerna och förknippade med dem säkerheterna. Dessutom ges en teoretisk grund för kreditriskhantering. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av undersökningsfaktorer som påverkar kreditförlusternas uppkomst. Vidare sammanställs den empiriska studien rörande Nordeas kreditgivning och hantering av kreditrisker. Efterföljande analys och slutsatser visar förloppet och resultat kring Nordeas hantering av kreditrisker samt besvarar undersökningsfrågan hur denna bank kan minimera sina risker förknippade med krediter.

2. Metod

I detta kapitel presenteras uppsatsens tillvägagångssätt. Det redogörs för vilka metoder som valts för datainsamlingen samt hur teorin och empirin har valts att presenteras i uppsatsen. Slutligen ges tydlig bild för vad som gjordes för att höja trovärdigheten och giltigheten hos uppsatsen.

2.1. Studiens tillvägagångssätt

På grund av den turbulenta perioden i bankväsen och uppmärksamhet i media som senaste kreditförlusterna fått, blev det intressant att se vad som kan förorsaka sådana förluster. Eftersom det finns olika aktörer på kreditmarknaden vars syfte är att ge krediter har det valts att avgränsa till att granska bankverksamheten. Närmare bestämt handlar uppsatsen om kreditgivning till juridiska personer inom privat och offentlig sektor. Uppsatsen grundar sig på en fallstudie med Nordea som ett undersökningsobjekt då denna är en av de största och ledande bankerna i Norden inom kreditgivning till företagssektorn (Svenska Bankföreningen, 2008, s. 6). Anledningen till att uppsatsen handlar endast om en bank är att det intogs ett perspektiv som ger tillräcklig information för att kunna genomföra denna fallstudie med ett tillförlitligt resultat.

Med anledning till den tidigare bekantskapen togs den första personliga kontakten med kreditanalytikern Julia Skoglund (2009-09-22) där det presenterades och diskuterades uppsatsens ämne. Strax därpå hade uppsatsens syfte och frågeställning utarbetats fram. Uppsatsen tar sin utgångspunkt i befintliga teorier om hantering av krediter och dess risker för att sedan analysera dess överensstämmelse med verkligheten på Nordea, vilket innebär att vid arbetets slutskede kan teorier i uppsatsen även förnyas med faktorer som eventuellt påträffas i Nordeas bankverksamhet. Trots att hittills har de använda teorierna fungerat som förklaring till uppkomna kreditförluster kan det dock finnas ett behov av att granska dessa och förfina utifrån förändrade omvärldsfaktorer. Om hantering av kreditgivning på Nordea skiljer sig från teorierna läggs det fram förslag på möjliga förbättringar i kreditgivningsprocessen.

Underlaget för denna uppsats består av detaljerad information som samlades in genom intervjuer med kreditansvariga och en statistisk sammanställning av data utifrån kreditgivningsstatistik. Genom undersökning av faktorer, som bidrar till uppkomsten av kreditförluster hos Nordea, skapar denna uppsats ett redskap för att lösa ett samhällsligt problem genom att komma fram till ny kunskap alternativt uppdatera befintlig (Ejvegård, 2003, s. 31). För att kunna genomföra arbetet har ett antal tekniker använts för materialinsamlingen där litteratursökningar, intervjuer och ett statistiskt underlag varit uppsatsens byggstenar (Ejvegård, 2003, s. 31).

2.1.1. Urval av studieobjekt och respondenter

Eftersom Nordea är en av de fyra största affärsbankerna i Sverige har den valts ut som undersökningsobjekt (Svenska Bankföreningen, 2008, s. 6). Verksamheten har sitt regionalkontor i Västerås med den största kretsen av företagskunder (Skoglund, 2009-09-22), vilket betyder att de borde ha bäst erfarenhet gällande kreditfrågor. Tanken är att arbetet ska fokusera på verksamheten inom en bank för att kunna fördjupa sig i Nordeas kreditgivningsprocess och förknippade med det problem. Enligt Holme och Solvag (1997, s. 92) får dock undersökningen ett önskat djup då genom intervjuer erhålls det närhet till enheter

i undersökningen. Genom att skaffa sig kunskaper om Nordea inifrån skapas en djupare och mer fullständig uppfattning om undersökningsobjektet (Holme & Solvag, 1997, s. 92).

På inrådan av Julia Skoglund togs det kontakt med ännu en kreditanalytiker Jyri Vasarainen som i sin tur hänvisade till den tredje respondenten, Alexandra Bennström. Urvalet av respondenter grundar sig på de kreditansvarigas olika långa arbetslivserfarenheter för att motsvara en av de direkta undersökningsfaktorerna (se 3.3 Sammanfattning av faktorer). Dessutom har det betydelse för uppsatsens forskningsfråga som undersöks från tre vinklar med hjälp av tre respondenter med olika långa arbetslivserfarenheter. En av respondenterna har arbetat med kreditgivning i mer än tio år, annan i mer än två år och den tredje är en nybörjare. Samtliga befinner sig på en lokal storkundsenhet (CSU – customer service unit) och arbetar med företagskunder. Kritiken mot denna urvalsmetod kan vara att resultatet kan bli missvisande på grund av en alltför snäv räckvidd av respondenter. Urvalet kan dock förklaras då det inte fanns några fler nybörjaranalytiker på storkundsenheten. Detta gjorde att empirin kunde hamna i obalans om det intervjuades flera respondenter med de andra urvalskriterierna. De tre respondenter skapar grunden för en jämförbar analys.

2.1.2. Insamling av data

Insamlingen av data föregicks av en så kallad förstudie för att ta reda på om det finns tillräckligt med relevant information i ämnet att basera uppsatsen på. Genom sökmotorn Google (www.google.se, 2009) har det kunnat spåras för studien relevant material bland annat tidningsartiklar och rapporter. De sökord som användes för att hitta dessa är följande: kreditrisk, kreditgivning, kreditbedömning, kreditgivningsprocess, Nordea, bank. Detta mynnade ut i en förförståelsen för situationen på kreditmarknaden, vilket underlättade efterföljande informationsinsamlingen.

För att uppnå uppsatsens syfte har flertal datainsamlingstekniker tillämpats. För att skapa den teoretiska referensramen har grundliga litteratursökningar genomförts. Med hjälp av nyckelord såsom kreditrisk och kreditbedömning söktes igenom Mälardalens högskolas biblioteks databas Elin (ELIN@Mälardalen, 2009) för att hitta relevanta för studien vetenskapliga artiklar. Deras referenslistor granskades igenom för att söka sig vidare till fler lämpliga källor. Böcker hittades delvis på egen hand via frisökning i Libris som är den gemensamma katalogen för bibliotek vid universitet och högskolor, delvis via referenslistor i artiklarna. Samtliga har hämtats via Mälardalens högskolas bibliotek och Västerås stadsbibliotek. Dessutom hämtades information från hemsidor hos för studien relevanta myndigheter, exempelvis Riksbankens hemsida (www.riksbank.se, 2009).

De forskare, som oftast refererats i både artiklarna och böckerna, har fungerat som utgångspunkt för uppsatsens referensram då det visade på att dessa teorier är mest relevanta för problemområdet med tanke på uppsatsens syfte. Med hjälp av dessa teorier har det kunnat urskiljas ett antal faktorer som bidrar till förluster inom en bankverksamhet. Mer om dessa faktorer med koppling till empirisk datainsamling finns att läsa under punkten 2.1.3 Operationalisering.

Insamling av data till det empiriska kapitlet skedde via semistrukturerade intervjuer med nyckelpersoner på den utvalda banken (se Bilaga 1). Valet av intervjuform baseras på att i förväg konstruerade frågor kan ändras till form och följd beroende på svaren från respondenter (Kvale, 1997, s. 117). Mer om genomförandet av intervjuer finns att läsa längre ner under punkten 2.1.4 Genomförandet av intervjuer.

För att kunna göra en statistisk sammanställning av data om kreditvolymen inom Nordea Hypotek AB har informationen hämtats från bankens årsredovisningar via bankens hemsida (www.nordea.se, 2010) samt erhållits i samband med intervjun med Jyri Vasarainen. Dessa årsredovisningar berör tidsperioder från och med 2004 till och med 2008. Informationen ska ge kunskap om rådande situation med kreditvolymen relaterat till tidigare års kreditgivning. Denna forskningsprocess omvandlar information till siffror på ett objektiva sätt, vilket resulterar i standardiserad information som lätt kan hanteras (Holme & Solvag, 1997, s. 92).

2.1.3. Operationalisering

Efter genomgång av litteratur har det kunnat urskiljas ett antal orsaker som bidrar till uppkomsten av kreditförluster. Dessa orsaker har benämnts i uppsatsen faktorer som kategoriserats efter direkt och indirekt sätt att förorsaka kreditförluster. Medan de direkta faktorerna kan påverkas under en kreditgivningsprocess ligger de risker som är förknippade med de indirekta faktorerna utanför kredithandläggares handlingsförmåga. Sedan har några av faktorerna parats ihop för att dessa behandlar samma problemområde. Samtliga faktorer finns sammanställda i tabellen nedan där till varje faktor har det konstruerats ett antal intervjufrågor för att hämta in relevant information (se Tabell 1).

<i>Författare</i>	<i>Direkta faktorer</i>	<i>Intervjufrågor</i>
Andersson (2002)	Arbetslivserfarenhet	Vilken utbildning har du? Hur länge har du arbetat inom bankverksamheten? Vilka arbetsuppgifter har du i banken? Vilken erfarenhet har du inom kreditbedömning? Hur många år har du arbetat med kreditgivning till företag och inom vilka sektorer (regional/lokal/brascher)? Vilka kunder har du haft kontakt med (stamkunder, nyetablerade kunder)?
Green (1997) Donner (1996) Arvidsson & Hermansson (2009) Lag (2004:297) Sveriges Riksbank (2001) Hamilton (1996) Crougy, Galai, & Mark (2001)	Kreditbedömning	Vilka steg ingår i bankens kreditgivningsprocess? Hur ser bankens rutiner ut när ett företag ansöker om kredit? Hur avgör banken om det krävs en kreditbedömning? På vilket sätt genomförs en kreditbedömning? Vilken information används som underlag? Hur bedöms kreditvärdighet hos en kund? Finns det en uppdelning på hög- och lågvärdiga kunder? Vilken information behövs det om företaget är ny och saknar årsbokslut? Har det införts ändringar med tiden i hur en kreditbedömning går till?
Andrén, Eriksson, & Hansson (2005) Tegin (1997) Andrén, Eriksson, & Hansson (2005) Lennander (2006) Broomé, Elmér, & Nylén (1998)	Kreditformer och säkerheter	Vilka är de vanligaste kreditformerna inom banken? Vilken form av säkerheter brukar kopplas till vilken kreditform? Hur hanteras och värderas säkerheter? Hur ser bankens uppföljning av krediterna ut? I vilka fall och på grund av vad tar inte banken säkerheter?

Författare	Indirekta faktorer	Intervjufrågor
Sveriges Riksbank (2001)	Lokal och regional hantering av kreditgivning	Hur ser organisationen kring kreditgivning, det vill säga om det är personal, kunder eller kreditstorlek som är fördelningskriteriet? Vilka beslut fattas på vilka nivåer? Hur är ansvaret fördelat mellan medarbetare beroende på kreditform? Finns det kreditbeloppsbegränsningar inom varje enhet? Hur stora är de och vad baseras de på? Finns det internkontroll för de krediter som lämnats ut?
Albemark (1998) Tegin (1997)	Kreditutvidgning	På vilket sätt konkurrerar banken kring kreditgivning? Vilka åtgärder finns det för att locka fler kunder? Statistik av kreditvolym, fr.o.m. 2005 t.o.m. 2009
Broomé, Elmér, & Nylén (1998) Tegin (1997)	Risker för/vid en betalningsinställelse	Vilka är de vanligaste problem som uppstår vid kreditgivning? Vad gör banken för att undvika dem? Hur hanteras kunder som inte har full betalningsförmåga? Vad görs det i situationer då det finns risk för en betalningsinställelse? Hur hanterar banken en kreditförlust?

Tabell 1. Direkta och indirekta faktorer med tillhörande intervjufrågor (egen bearbetning utifrån teorierna och intervjufrågorna)

2.1.4. Genomförandet av intervjuer

Semistrukturerad intervjuform kännetecknas av flertal frågor utan fasta svarsalternativ (Kvale, 1997), vilka har formulerats före intervjutillfällena (se Bilaga 1). På det viset blir denna datainsamling mindre strukturerad, men samtidigt tillåter det oss uppföljning av svaren och får igång en diskussion med respondenterna. Eftersom respondenterna har bredare och djupare kunskap om Nordea än vad vi själva har, kan relevant information fångas upp om respondenter får möjlighet att uttala sig mer öppet under intervjuerna.

Det valdes att genomföra två i förväg inbokade besöksintervjuer med personer som har längre erfarenhet inom kreditbedömning, eftersom besöksintervjuer är fördelaktigare än telefonintervjuer som begränsar både oss och respondenterna. Det beror på att vid personliga intervjuer kan information inhämtas via flera sinnen. Även frågeställande underlättas väsentligt då båda parter kan komma med förtydligande. Trots det genomfördes ytterligare en intervju via telefon på grund av att den kunde förberedas på kort varsel och resultatet kunde erhållas relativt snabbt. Nackdelen med den enligt Jacobsen (2007) är att frågorna måste vara enkla, kortfattade och lättförståeliga, vilket frångicks genom att frågorna skickades till respondenten i förväg. Telefonintervjun ska även hållas inom korta tidsramar (Jacobsen, 2007).

Respondenterna fick intervjufrågorna i förväg för att de skulle få möjlighet att förbereda sig samt få en bakgrund till intervjun (Kvale, 1997, s. 120). Första intervjun med Jyri Vasarainen ägde rum den 22 december 2009 på Nordeas kontor i Västerås och varade 120 minuter. Den andra intervjun med Julia Skoglund ägde rum den 21 januari 2010 på Nordeas kontor i Västerås och varade 60 minuter. Den tredje intervjun med Alexandra Bennström ägde rum den 25 januari 2010 på telefon och varade 25 minuter. (se Tabell 2)

Intervjuperson	Plats	Datum	Tid (min)
Jyri Vasarainen kreditanalytiker	Nordeas kontor i Västerås	22 december 2009	120
Julia Skoglund kreditanalytiker	Nordeas kontor i Västerås	21 januari 2010	60
Alexandra Bennström kreditanalytiker	Telefonintervju, grupprum på MDH i Västerås	25 januari 2010	25

Tabell 2. Genomförda intervjuer med nyckelpersoner (egen bearbetning)

Samtliga intervjuerna spelades in efter respondenternas medgivande för att möjliggöra korrekt återgivning av materialet och minimera risken för feltolkning. På det viset kunde vi koncentrera oss på ämnet (Kvale, 1997, s. 147) och aktivt lyssna på respondenterna. De anteckningar som gjordes under intervjun var till för att kunna ge oss en återkoppling av det som sades. Senare omarbetades inspelningarna till en skriftlig text där det togs hänsyn till sådana aspekter som talspråk och variationer i tolkningen, vilket i viss utsträckning kan påverka analysen. Nackdelen med att spela in intervjuer är att det insamlade materialet blir alltför omfattande, vilket betyder att det tar längre tid att filtrera bort irrelevant data (Kvale, 1997, ss. 149-154). Dessutom finns det medvetenhet om den omedvetna påverkan som intervjuaren har på respondenter samt den hämmande effekt som bandinspelning har på respondenter (Ejvegård, 2003, ss. 50-52).

2.1.5. Analysprocessen

En förklaring till problemområdet kan uppnås genom att relatera teorin till empirin och dra slutsatser utifrån det data som erhållits (Holme & Solvag, 1997, s. 75). Utifrån den sammanställningen av intervjuer och statistik av kreditvolymerna som gjordes i empirikapitlet kunde det dras paralleller till de valda teorierna.

Beräkningar av utgivna krediter inom Nordea Hypotek AB grundas på statistik från bankens årsredovisningar. Data från fem år, det vill säga från och med 2004 till och med 2008, sammanställs i en tabell (se Tabell 4) och den relativa fördelningen räknas ut för att kunna jämföra den årliga tillväxttakten av kreditvolymerna. Den relativa fördelningen presenteras i form av en koefficient K1, K2 och K3 för en smidigare jämförelse.

Koefficienten K1 visar relation mellan krediter till juridiska personer föregående år och krediter till juridiska personer nästa år. Den räknades ut för att kunna se om utlåningen till juridiska personer har förändrats mellan två år. Koefficienten K2 visar relation mellan krediter till juridiska personer och total utlåning, vilket behövs för att kunna avgöra om utlåningen till juridiska personer har förändrats gentemot den totala utlåningen från år till år. Koefficienten K3 visar relation mellan utgivna krediter till juridiska personer och balansomslutningen, vilket visar lönsamhet hos kreditoperationer för respektive år. Följande formler för beräkning av koefficienterna användes:

$K1 = \text{Utlåning till jur. personer nästa år} / \text{Utlåning till jur. personer föregående år}$

$K2 = \text{Utlåning till juridiska personer} / \text{Total utlåning}$

$K3 = \text{Utlåning till juridiska personer} / \text{Balansomslutning}$

2.2. Trovärdighet

För att uppnå en hög trovärdighet i denna uppsats har återgivna fakta granskats på ett kritiskt sätt och information sorterats och validerats innan den presenterats (Ejvegård, 2003).

2.2.1. Saklighet, objektivitet och balans

I denna uppsats eftersträvs saklighet, objektivitet och balans, i såväl dess helhet som detaljer (Ejvegård, 2003, s. 17).

I uppsatsen har information hämtats från olika oberoende källor för att uppfylla kriteriet för saklighet som svarar för att den information som används i uppsatsen är tillförlitlig och korrekt (Ejvegård, 2003, s. 17). Genom att jämföra vad olika källor sade kunde det upprättas intern granskning av fakta, då information i litteraturen har ställts mot varandra och intervjudata har synkroniserats utifrån svaren från de tre respondenterna.

För att få en mer fullständig helhetsbild av problemområdet har det presenterats data från olika typer av källor. Underlaget för teorier har plockats ur flera litteraturer som återger tankar från diverse forskare och underlaget för empiri har inhämtats via flera respondenter med annorlunda referensramar. Detta gjordes på grund av att objektivitet ställer krav på att i uppsatsens diskussionsämne ska synpunkter från flera relevanta källor framgå (Ejvegård, 2003, s. 19).

I uppsatsen strävas det efter att viktiga resonemang, bedömningar och slutsatser ska återges i rätt proportion till varandra medan de irrelevanta detaljerna sorteras bort. Genom hela arbetsgången sorteras och valideras insamlat material för att få bort överflödiga information i syftet att uppnå balans (Ejvegård, 2003, s. 20).

2.2.2. Källkritik

Eftersom uppsatsen utgår från olika källor såsom litteratur, intervjuer och statistik är det viktigt att vara medveten om att andras material skriftlig eller muntlig kan vara partisk, ofullständig eller grundas på ett snävt urval. Därmed måste ett kritiskt förhållningssätt tillämpas genom att källan ska granskas. (Thurén, 2003, s. 11)

De vetenskapliga artiklar som användes i teori har hög grad av tillförlitlighet då dessa artiklar granskas innan forskningsresultat publiceras i vetenskapliga facktidskrifter eller elektroniskt. Därmed ökar uppsatsens trovärdighet. Med böcker är det sämre ställt då författare har högre frihet att återge sina egna synpunkter, vilket har bemöts genom en kritisk granskning och en jämförande analys av de fakta som återgavs i uppsatsen. Offentliga rapporter från olika myndigheter borde återspegla det faktiska förhållandet men det är viktigt att komma ihåg att dessa rapporter kan vara partiska. Det finns dock medvetenhet att dessa litteraturer kan innehålla slarvfel eller även vilseledande fakta och information, vilket kan vara svårt att genomskåda i den mängden information som plockats ut till uppsatsen.

De olika internetkällorna har använts försiktig och vi försökte att undvika oseriösa hemsidor där data lätt kan ändras och på så sätt bli falsk. Det är då svårt att styrka dess trovärdighet.

Tillförlitligheten hos de fakta som erhållits via de oberoende av varandra intervjuerna blir betydligt högre på grund av att svaren ställts i relation till varandra för att kunna bedöma

att fakta sammanfaller. Vid signifikant korrelation av svaren under dessa oberoende intervjuer anses informationen vara pålitlig (Holme & Solvag, 1997, ss. 163-167). Om respondenter ger ungefär samma svar höjs reliabiliteten i denna uppsats, eftersom intervjuerna kommer att spelas in och transkriberas för att det inte ska uppstå några misstolkningar. Under intervjuerna kan dock en viss intressekonflikt ske vid informationsutlämning där medveten selektion eller även undanhållning av information kan ske på grund av företagets tystnadsplikt rörande känsliga uppgifter, vilka kan hamna i fel händer i slutändan och skada företagets intresse.

3. Teoretisk referensram

Här presenteras den teoretiska bakgrunden till kreditgivningen. Kapitlet inleds med en redogörelse för hur en kreditgivningsprocess går till och vad som krävs vid en kreditbedömning. Vidare presenteras olika kreditformer och risker. Slutligen ges en fullständig sammanfattning av de undersökningsfaktorer som orsakar kreditförluster.

3.1. Kreditgivning

Bankernas kärnverksamhet består av in- och utlåning, där utlåning utgör den mest riskfyllda delen, vilket ställer bedömning, mätning och hantering av kreditrisker på sin spets. Utgångspunkten vid kreditgivning är individuell expertbedömning som innebär att ett företag granskas både internt och externt utifrån tillgänglig information. (Sveriges Riksbank, 2001, ss. 65-67)

Enligt Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse måste ett kreditinstitut ”pröva risken för att de förpliktelser som följer av kreditavtalet inte kan fullgöras. Institutet får bevilja en kredit bara om förpliktelserna på goda grunder kan förväntas bli fullgjorda.” (Sveriges Rikes Lag, 2008, s. B 1893) Banken får endast bevilja krediter om kreditrisken är godtagbar, vilket prövas under en så kallad kreditbedömning.

För att säkerhetsställa återbetalning av en kredit har bankerna (borgenär) rätt att kräva från kredittagaren (gäldenär) ställande av säkerhet i fast eller lös egendom (realsäkerhet) eller i form av borgen (namnsäkerhet). Om kredittagare får betalningsproblem har kreditgivaren rätt att sälja realsäkerheten för att få betalt för sina fordringar. I annat fall kan kreditgivaren vända sig till borgensmannen, en tredje part som gått i borgen för kredittagaren, för att denne ska fullfölja kredittagarens förpliktelser. När bankerna avstår från säkerhet kallas det för blancokredit som oftast lämnas till nyetablerade företag eller företag med en snabb tillväxttakt. (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 110) Mer om säkerheter och olika former av krediter finns att läsa längre ner.

3.1.1. Kreditgivningsprocess

Processen kring kreditgivning sker på ett likartat sätt inom alla svenska banker. Medan det lokala kontoret hanterar mindre krediter beviljas stora krediter på regionalnivå. När ett företag vänder sig till banken med sin låneansökan utarbetar den affärsansvarige ett beslutsunderlag som skickas vidare för bearbetning till en kreditkommitté. Beroende på beloppets storlek passerar en kreditansökan flera kreditkommittéer innan ett beslut kan tas. Vid särskilt stora belopp kan en kreditansökan vandra uppåt via regionbanken till en central kreditkommitté. I vissa fall är även bankens styrelse inblandad i ett beslut om kreditgivning. (Sveriges Riksbank, 2001, s. 66)

3.1.2. Kreditbedömning

Innan banken beviljar en kredit ska den göra en kreditbedömning för att undvika kreditförluster och maximera kapitalavkastningen. Syftet med den är att bestämma företagets återbetalningsförmåga och att undersöka om företaget har tillräckligt med tillgångar som kan användas som säkerhet. (Arvidsson & Hermansson, 2009, s. 8) När en kredittagare bedöms ha en god återbetalningsförmåga, anses den vara kreditvärdig (Donner, 1996, s. 171).

Bankernas kreditbedömning skiljer sig åt beroende på om det är ett företag som de redan varit i kontakt med eller om det är ett nytt företag som söker kredit. Om företaget är en befintlig kund som banken har en god relation med, kan kreditbedömningen kortas ner. Banken har kunskap om vad det är för slags företag, har information om dess ekonomiska situation och hur verksamheten utvecklas i helhet. Det är en helt annan situation om företaget söker en förstagångskredit. Då måste banken göra en omfattande helhetsbedömning utifrån en större informationsinsamling som äger rum under kreditgivningsprocessen. Kredittagaren måste lägga fram räkenskapsinformation i form av resultaträkningar och nyckeltal samt marknadsinformation. Därefter kan kreditgivaren bygga upp ett sammanfattat intryck av kredittagarens verksamhet och dess återbetalningsförmåga för att sedan besluta om kreditgivningen. (Green, 1997)

Ett annat viktigt inslag vid kreditbedömning är enligt Andersson (2002, s. 12) den kreditansvariges personegenskaper. De sämsta kandidaterna för att göra kreditbedömningar är studenter som inte har någon arbetslivserfarenhet. Oerfarna bankmän, som har kunskaper i en annan del av bankverksamheten än kreditbedömning, är något bättre alternativ. De bästa beslutfattarna är då tjänstemän som har arbetat med kreditbedömning i flera år, eftersom de har nödvändiga kunskaper om betydande aspekter i olika situationer.

3.1.3. Kreditformer

Bankkrediter är den vanligaste finansieringsformen för företag förutom självfinansiering, det vill säga när ett företag använder sitt eget kapital. (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 61) Nedan följer en sammanfattning av olika finansieringslösningar.

Reverslån

Den vanligaste formen av bankkredit är reverslån som innebär att kredittagare utfärdar ett skuldebrev (revers) på kreditbeloppet. Syftet med reverslån är av skild karaktär då den avses för såväl ett företags behov av rörelsekapital som investeringar i anläggningstillgångar. (Tegin, 1997, s. 55) Amorteringstiden är upp till tio år och säkerheten utgörs av real- eller/och namnsäkerhet. Eftersom skuldebrevet inte är bundet till en specifik kreditgivare, kan den fritt säljas vidare på penning- och obligationsmarknaden. (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 121)

Kontokrediter

Normalt är kontokredit kopplad direkt till ett företagsbankkonto. När pengarna på kontot tar slut börjar företaget automatiskt utnyttja krediten inom ramen för maximibelopp. Kontokrediter är ett effektivt sätt att hantera ett företags betalningsströmmar och kan utnyttjas för att täcka ett företags varierande rörelsekapitalbehov. (Tegin, 1997, s. 55) Kredittagaren betalar en årlig avgift på beviljat kreditbelopp och ställer säkerhet av samma typ som för reverslån. Blancokrediter, det vill säga krediter utan säkerhet, läggs ofta upp som kontokrediter. (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 122)

Byggnadskreditiv

För att finansiera nyproduktion och ombyggnad av bostäder eller kommersiella lokaler kan ett byggnadskreditiv utnyttjas av en fastighetsägare, vilket sker genom att kredittagaren under byggnadstiden löpande lyfter ut belopp inom ramen för maximibelopp. När byggprojektet är avklarat byts byggnadskreditiv ut mot en mer lämplig långfristig kredit. (Tegin, 1997, s. 59) Kredittagaren ställer den fasta egendom som krediten avser som sä-

kerhet och allt eftersom byggandet fortskrider stiger värdet av säkerheten. (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 122)

Avbetalningskrediter

Avbetalningsköp gäller företags- och konsumenthandel och har under lång tid varit ett vanligt sätt att finansiera inköp av lös egendom. Eftersom avbetalningsköparen juridiskt sett är ägare till den köpta på avbetalning egendomen erhåller kreditgivaren säkerhet i objektet via ett så kallad återtagandeförbehåll. (Tegin, 1997, s. 119) Sådana avbetalningskrediter kan intecknas hos banker som övertar fordringar. I så fall måste köparen göra sina avbetalningar direkt till banken (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 123).

Växeldiskontering

Finansiering av kundfordringar kan ske via växeldiskontering. Kunden utfärdar en växel som utgör ett separat bevis på fordran till leverantören, vilken kan bytas ut i banken mot likvida medel. I dagsläge förekommer växlar endast i samband med vissa internationella transaktioner. (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 123)

3.1.4. Säkerheter

När en kreditbedömningsprocess är avklarad och kreditgivaren funnit att risken för en återbetalningssvårighet är låg, beviljas krediten mot en ställd säkerhet. Den är till för att säkerhetsställa att kreditgivaren kan få tillbaka så mycket som möjligt i fall företaget hamnar på obestånd. Eftersom kraven på säkerhet varierar beroende på kreditens storlek och användningsområde kan allt som har ett ekonomiskt värde ställas till förfogande. (Lennander, 2006, s. 15) Risken vid kreditgivning varierar beroende på vilken tillgång som ställs som säkerhet. Medan spärrmedel och obligationer är riskfria säkerheter, i fall utlåning sker i samma valuta, anses fartyg, oljeriggar och flygplan vara mest osäkra på grund av konjunktursvängningar. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, s. 188) Nedan följer en sammanfattning av de vanligaste säkerheterna.

Borgensförbindelse

Ett sätt att skydda sig mot kreditförluster är borgen även kallad namnsäkerhet. Att gå i borgen innebär att borgesmannen förbinder sig att fullfölja kredittagarens åtaganden om denne får svårigheter med återbetalning. Medan borgesmannen vid enkel borgen betalar endast återstoden av skulden har banken rätt att kräva hela skulden direkt från borgesmannen om denne ingått i proprieborgen. (Lennander, 2006, s. 18) Borgensförbindelse är vanligt för ett mindre företag, där företagets ägare går i personlig borgen för att komplettera befintliga säkerheter. Den tecknas som generell borgensförbindelse, vilket innebär att borgen gäller även framtida kreditåtaganden. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, s. 198)

Stats- och kommunborgen är bland de säkraste borgensförbindelserna eftersom varken stat eller kommun kan försättas i konkurs. Övriga namnsäkerheter innebär ett risktagande för att borgesmannens inkomst- och förmögenhetsförhållanden är avgörande för säkerhetsvärdet. Banken kan gardera sig genom att begära flera borgensmän för att fördela risken om gäldenären inte kan betala sina skulder. (Lennander, 2006, ss. 15, 18)

Pantsättning

Vid pantsättning ställs en viss egendom, lös eller fast, som säkerhet för en fordran. Om kredittagare inte fullföljer sina åtagande har pantägare rätt att sälja den in-tecknade egendomen. (Lennander, 2006, ss. 15-16)

Vid generell panträtt lämnas en bestämd pant för en särskild kredit med en överensstämmelse i värde mellan säkerhet och beviljad kredit. Efter några års återbetalning minskar kreditens storlek medan säkerhetens värde är detsamma som i början. Mellanskillnaden kallas överhypotek som företag kan använda till exempel till en ny kredit. För att underlätta denna process finns det en generell pantförskrivning som betraktar krediter och säkerheter som olika enheter. Då kan banken ändra kundens kreditbelopp samt creditslag utan särskild hänsyn till säkerhet. Bank skyddas mot förluster med hjälp av kombinationen av säkerheternas värde samt pantförskrivningsmetoden. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, ss. 197-198)

Företagsinteckning (tidigare företagshypotek)

Företagsinteckning är en inteckning i ett företags lösa egendom såsom maskiner, varulager och kundfordringar. Företagsinteckningsbrev utfärdas av Bolagsverket och ger banken rätt till utdelning vid företagskonkurs i den ordning som fastställs av förmånsrättslagen. Allmän förmånsrätt ger banken rätt till 55 procent av det egendomsvärde som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt har fått betalt. (Lennander, 2006, ss. 15-16)

Fastighetsinteckning

Den vanligaste formen av säkerhet är panträtt i fast egendom (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, s. 201) där kredittagaren intecknar ett pantbrev till ett visst belopp som utgör säkerhet inom en viss del av den pantsatta fastighetens värde. Pantsättning av fastighet måste antecknas i fastighetsregistret och pantbrevet överlämnas av företaget till kreditgivaren. (Lennander, 2006, s. 16)

Värdepapper

Även tillgångar i värdepapper kan fungera som säkerhet. Företag kan pantsätta exempelvis aktier i börsnoterade företag och obligationer till ett värde som bestäms av marknadssituationen. Eftersom obligationer är mer säkra kan de belånas till ett högre värde. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, s. 202)

Vissa säkerheter är bundna till företagets lönsamhet, så kallade beroende säkerheter. Lager med hög omsättningshastighet och modern teknik på ett framgångsrikt företag har ett högre värde än lager på ett företag med omoderna produkter och gammal teknik. Det förstnämnda har en bättre lönsamhet och som följd ett högre värde vid säkerhetsbedömning av tillgångar. Till oberoende säkerheter tillhör till exempel spärmedel och pantbrev i fristående fastigheter vilka inte påverkas av ett företags utveckling. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, ss. 188-190)

3.2. Risker

Trots att riskhantering är särskilt aktuellt idag har medvetenhet om risker funnits länge. Framtiden är oförutsägbar och därför blir den osäker och riskfull. Även tidigare har människor varit medvetna om att information och kunskap som samlas systematiskt om olika

aktiviteter eller tecken leder till att händelserna kan förutses och därmed bättre beslut kan fattas i framtiden. Nuförtiden presenterar riskanalytiker sina resultat med hjälp av matematiska sannolikheter. (Covello & Mumpower, 2006, ss. 33, 51)

Risk är ett mångtydigt begrepp och kan tolkas olika beroende på individens uppfattning om risker (Covello & Mumpower, 2006). Nationalencyklopedin definierar risk som något önskat som kan inträffa eller som ett mått på de negativa konsekvenserna av en händelse, till exempel en framtida förlust. Det kan handla om individuella risker, samhällsrisker, ekonomiska risker eller miljörisker. Sannolikheten för ett önskat resultat av en händelse och resultatets storlek är två grundläggande delar som ingår i riskens definition. (Nationalencyklopedin, 2009)

Risk och osäkerhet är två begrepp som står väldigt nära varandra men samtidigt har de en viss betydande skillnad. Risk uppstår när flera olika resultat är okända och sannolikheten för dessa resultat är känd eller det finns en möjlighet att uppskatta den. Med osäkerhet menas att åtskilliga kända resultat är tänkbara och att sannolikheten för dessa resultat är okänd. För att kunna göra det möjligt att minska osäkerheten bör det samlas in en stor mängd av information. (Segelod, 1991, s. 54)

3.2.1. Risk och kredit

Utlåning är en av de viktigaste mekanismerna i landets ekonomi, men krediten är samtidigt en av de mest riskfyllda företeelser i en bankverksamhet. Trots att krediter ger möjligheter för bankerna att öka sina intäkter, följs de också av vissa risker. Därmed finns det en stark förbindelse mellan de två faktorerna. Eftersom utlåningen oftast utgör den största intäkten i bankverksamheten, blir de flesta bankers prioritet att öka sina kreditvolymer. De företag som har tillgång till säkerheter brukar också ha möjlighet att utnyttja kredit. (Albemark, 1998, s. 32)

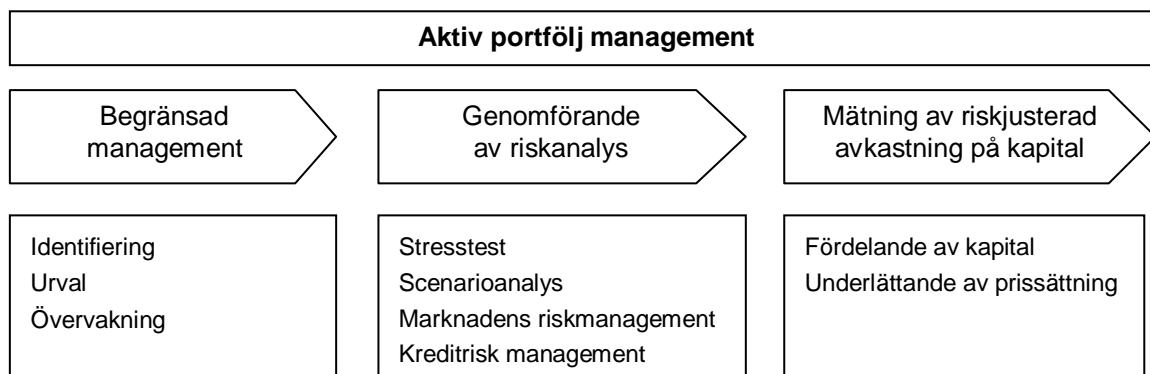
Krediter kan delas in med hänsyn till risken på många olika sätt. Om tidsperioden tas som grund indelas krediterna vanligtvis in i kortfristiga, medelfristiga och långfristiga. Kortfristiga krediter är krediter med en återstående löptid upp till tolv månader. Medelfristiga krediter avser tiden från ett upp till fem år. En annan indelning av krediter kan göras med avseende på säkerheten: krediter som genererar säkerhet och krediter som inte genererar säkerhet. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, ss. 190-191)

3.2.2. Risk management

Hamilton (1996, s. 65) definierar risk management som ”ett systematiskt sätt att i näringslivet skydda en verksamhets resurser och inkomstmöjligheter mot skaderisker så att verksamhetens mål kan uppnås med ett minimum av störningar”. Genom en effektiv utredning av skaderisker uppnår bankverksamheten ett maximalt värde av varje affärsavtal. Banker försöker ständigt minimera sina risker vid utlåning eller utarbeta flera möjliga alternativ till en risk för att kunna manövrera hela processen på ett bättre sätt. Därför har risk management en betydande roll vid kreditbedömning, där ledarnas ”know-how” och kunnighet i att sätta rätt pris på risken, visar hur effektiv risk management är i en bank. (Crougy, Galai, & Mark, 2001, s. 2)

Integrerad risk management process består av några steg som kan betraktas utifrån portfölj perspektivet (se Figur 1). I det första steget tillämpas begränsad management där banken identifierar de risker som den kan utsättas för och väljer ut dem som kan accepteras för att

övervaka dem framöver. I det andra steget anpassas bankens kreditsystem utifrån genomförda riskanalyser med utgångspunkt i marknadssituationen. Genom olika stresstester och scenarioanalyser förutses de potentiella kreditförluster som kan uppstå på grund av exempelvis en finanskris. Vid varje affärsbeslut inom hela bankverksamheten bör det tas hänsyn till de risker som dessa beslut kan leda till. Därför är det sista steget i risk management att se till att alla som medverkar i verksamheten har en förståelse för vilka risker respektive handling medför genom att göra så kallade mätningar av riskjusterad avkastning på kapital. Riskmedvetenhet hjälper ledningen att fördela kapitalet på ett rättvist sätt mellan aktiviteterna och underlätta prissättning. (Crougy, Galai, & Mark, 2001, s. 98)

Figur 1. De olika steg i integrerad risk management (egen bearbetning av Crougy, Galai, & Mark, 2001, s. 98).

3.2.3. Kreditrisk

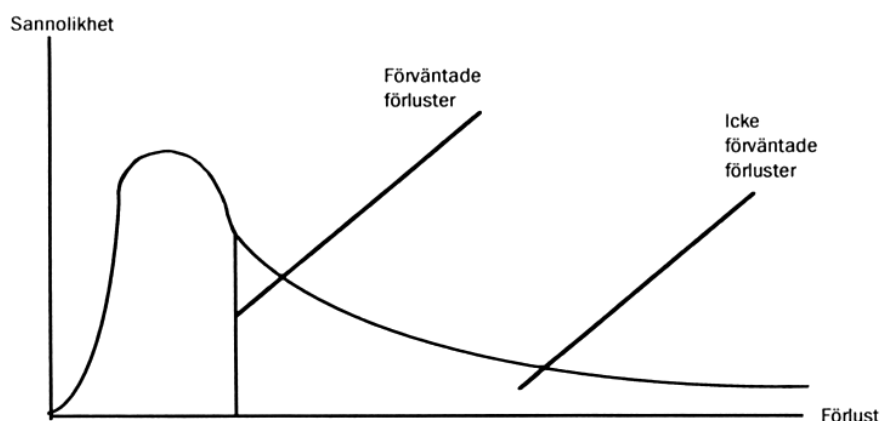
”Don’t focus on derivatives. One of the most dangerous activities of banking is lending.” *Ernest Pataki, Federal Reserve Bank of New York*

De risker som finns inom bank- och kreditväsen är förknippade med ränta och kredit. Vid utlåning uppstår kreditrisk, vilket innebär att det finns risk att kredittagaren inte klarar av att amortera lånet och betala ränta. (Urwitz, 1998, s. 55) Enligt Finansinspektionen definieras kreditrisk som både risken för att en kredittagare inte kan eller inte vill fullfölja sina betalningsskyldigheter i förhållande till kreditgivare och risken att bristande betalningsförmåga uppkommer när ställd säkerhet eller borgen inte täcker kreditgivarens fordran. (Tegin, 1997, s. 29)

Vid riskbedömning delar banker upp kreditrisker med hjälp av två riskfaktorer. Den första är risken *för* en betalningsinställelse och den andra är risken *vid* en betalningsinställelse. Dessa faktorer kan presenteras som kredittagares återbetalningsförmåga eller också värdet av de erbjudna säkerheterna. Risken *för* en betalningsinställelse är knuten till kredittagarens förmåga att betala tillbaka kreditbeloppet. Risken *vid* en betalningsinställelse är sammankopplad med säkerheterna som inte till fullo kan täcka krediten. (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, ss. 184-186)

Det finns två viktiga frågor angående kreditförluster. Den första är hur mycket förluster under varje år kan skilja sig från snittet och med vilken sannolikhet. Den andra är på vilken nivå kreditförluster vanligen ligger. I de flesta fall är förväntade genomsnittliga förluster högre än inte förväntade förluster (se Figur 2). Trots att sannolikheten för stora förlus-

ter är liten ger just dessa förluster upphov till stora problem vid kreditgivning. (Tegin, 1997, ss. 15-16)

Figur 2. Fiktiv sannolikhetsfördelning för förlusterna i en kreditportfölj. (Tegin, 1997, s. 15)

Kreditriskhantering är ett relativt ungt område som börjat utvecklas det senaste decenniet. Under senare år har finansiella institutioner lärt sig att mäta kreditrisker, vilket har flera fördelar. För det första kan banker lättare klassificera och bedöma riskerna till följd av effektivare användning av kapital. För det andra gör mätningar det möjligt för banker att sänka pris på krediter och därmed få en fördel gentemot konkurrenterna. Effektiv kreditriskhantering bör ge ett säkrare banksystem. (Jorion, 2001, s. 338)

3.3. Sammanfattning av faktorer

Mot bakgrund av den teoretiska referensramen kan det konstateras att inom bankverksamheten finns det flertal direkta och indirekta orsaker på grund av vilka kreditförluster kan uppstå. Tabellen nedan (se Tabell 3) visar en sammanställning av dessa orsaker som i uppsatsen benämns faktorer (se 2.1.3 Operationalisering).

Direkta faktorer	Indirekta faktorer
Säkerhet	Lokal och regional hantering av kreditgivning
Kreditformer	Risk för en betalningsinställelse
Arbetslivserfarenhet	Risk vid en betalningsinställelse
Kreditbedömning	Kreditvolym/Kreditutvidgning

Tabell 3. Direkta och indirekta faktorer rörande kreditförluster (egen bearbetning)

4. Empiri

Vidare presenteras data från intervjuerna med kreditanalytiker på Nordea. Slutligen sammanställs rådata av kreditvolym och balansomslutningen under en period av fem år.

4.1. Intervjuer

Under tre tillfällen har det genomförts intervjuer med kreditanalytiker. Det data som erhållits presenteras nedan. För att hålla isär de intervjuades svar kommer bokstäverna A, B och C att användas för respektive respondent. A betecknar Jyri Vasarainen, B står för Julia Skoglund och C är Alexandra Bennström. Intervjufrågor återfinns i Bilaga 1.

4.1.1. Arbetslivserfarenhet

A: Den akademiska bakgrunden består av studier vid Mälardalens högskola samt Uppsala universitet med inriktning företagsekonomi. Respondentens beräknade arbetslivserfarenhet inom Nordea banken uppgår till 26 år med varierande arbetsuppgifter. Bland annat innefattade dessa tjänster såsom kundansvarig företagsenhetschef, regionkreditchef och kreditanalytiker. De senaste tolv åren en innefattade arbetsuppgifterna olika kreditbeslutfattande funktioner inom företagskreditgivning på olika nivåer, det vill säga lokalt och regionalt. De kunder som respondenten haft kontakt med är allt från ”den minsta kiosken till börsnoterade bolag”. I dagsläge består kundkretsen av medelstora och stora företag.

B: Respondenten har tagit civilekonomexamen vid Uppsala universitet och har arbetat som regionalkreditanalytiker inom Nordea under två år. Dessutom hade hon andra uppgifter i banken det första halva året. Kundkretsen består av både nyförvärvade kunder och stamkunder där sistnämnda är mest förekommande.

C: Efter ekonomistudier vid Dalarnas högskola har respondenten arbetat inom revisionsbranschen i cirka sju år. Vid intervjutillfället uppgick hennes tjänsteinnehavande uppemot ett halvt år sedan hon fick anställning som kreditanalytiker vid Nordeas regionalkontor. Kundkretsen består av både nya och befintliga kunder.

4.1.2. Organisation kring kreditgivning

A: Eftersom små kunder kunde ha krävt för mycket uppmärksamhet blev större kunder mindre prioriterade, vilket inte gagnade Nordea då ”det är just på de större kunderna som banken tjänar mest”. Därför gjorde banken en segmentering av kunder för att få rätt kundfokus. De två kriterierna för uppdelning är företagets omsättning och kreditvolym. Banken arbetar utifrån tanken att kunden står i centrum för att tillfredsställa kundens specifika behov genom att plocka ihop rätta produkter, tjänster och personal. Det är ett så kallat teamarbete. (se Bilaga 3) Kreditbeloppsbegränsningar finns inom varje enhet och regleras i intern kreditpolicy som är ett ramverk för Nordeas kreditverksamhet, vilket bland annat beskriver en strategi för hur en kreditgivning måste hanteras. Den uppdateras kontinuerligt av styrelsen och den senaste uppdateringen i Nordea skedde i maj 2009. För att kunna följa upp kreditanalytikens arbete har Nordea internt anställda som granskar deras arbete med kreditgivning.

B: Fördelningskriteriet av kunder sker utifrån storleken på omsättning. Regionalkontoret i Västerås har hand om medelstora och stora företag, vilket betyder att en analytiker kan ha

kunder från olika branscher och kundkretsar, det vill säga nya och gamla kunder. I vissa fall försöker regionalchefer koncentrera delningen på branscher. Beroende på kreditstorleken involveras personal från olika nivåer i beslutfattandet, men analyser görs närmare kunden. Nordeas kreditlimiter bestäms uppifrån och ner, där varje regionalkontor får sin central limit som sedan kan ytterligare sänkas för lokala kontor. Till exempel sätter Västerås egna limiter för Västmanland, Närke och Dalarna. Om något kontor visar dåligt resultat vid internkontroll har regionalkontoret rätt att sänka limiten ännu mer. Interna kontroller är av olika slag och genomförs med olika mål. Några kan komma och kontrollera om det är rätt rent tekniskt, andra kan komma och se efter om analysen uppnår en viss kvalitet. Resultatet av kontroller rapporteras ända upp till styrelsen.

C: Banken har olika nivåer beroende på hur stora krediter som beviljas. Inom Nordea finns det totalt fyra nivåer: lokal, regional, Sverige-nivå och koncernnivå där behandlas frågor av olika karaktär. Beslut om små krediter fattas på lokalnivå inom en grupp bestående av en kundansvarige och ett antal kreditanalytiker vilka sitter tillsammans i en delegation. Högre belopp beviljas på regionalnivå utifrån beslut av flertal personer då det finns en kreditpolicy som enheter måste följa. Detta kontrolleras kontinuerligt av flertal instanser inom banken såsom kvalitetskontrollanter, interna revisorer och kontrollpersonal.

4.1.3. Kreditgivningsprocess

A: Det är analytikern som arbetar med finansiella frågor och kreditfinansieringsfrågor. En kreditanalytiker sammanställer en promemoria där det finns både finansiell och kvalitativ information beroende på vilken verksamhet det är frågan om. Därefter fattas det ett beslut. Det är viktigt att skaffa sig ett förtroende för de människor som företräder verksamheten för att kunna bedöma i fall kunden ”fixar att återbetala sina krediter”. Vid kreditbedömningen är det ett samarbete mellan den kundansvarige och analytikern, vilka tillsammans arbetar fram materialet. Det är dock kreditanalytikern som lägger betoning på den finansiella analysen och riskbedömningen. Kreditprövningen blir alltid mer noggrann om det inte finns någon bakgrundsinformation. All data om företaget sparas i tio år.

B: I första hand tar företaget kontakt med kundansvarige som lämnar över ärendet till en kreditanalytiker. Denne gör en översiktligt första helhetsbedömning där det ingår ledningens personliga egenskaper, olika nyckeltal och syftet med krediten. På det viset skapas en förtroende till kunden. Här fattas det första beslutet om att gå vidare med kreditansökan eller avslå den på grund av för stora risker eller låg avkastning. Efter det genomförs en djupare analys som innehåller data från olika system, beräkningar av lämpliga nyckeltal, branschanalys, finansanalys och bedömning av säkerheter som är till förfogande. Denna PM skickas till behöriga personer som ingår i en kreditdelegation och där fattas ett slutligt beslut.

Kreditbedömning görs i de flesta fall men det finns undantag. Till exempel när ett företag redan har fått krediten men inte utnyttjat den, kan företaget få krediten med samma villkor och omständigheter utan att göra ytterligare en bedömning.

C: Företag vänder sig till kundansvarige med en förfrågan om att låna pengar, vilket oftast sker muntligen. Detta slussas vidare till kreditanalytikern som gör första bedömningen. I den bedöms om det finns förtroende för kunden. Om offerten accepteras av kunden då kan ansökan göras officiellt, det vill säga skriftligt. Sedan kreditbedöms företaget utifrån finansiell information såsom prognoser, budget, nyckeltal, bransch och produkter. Denna

information hämtas internt från bolaget och externt från andra aktörer. Vid små kreditlimiter hämtas information från Upplysningscentralen för att snabbt bedöma företagets återbetalningsförmåga. Så fort det handlar om högre limiter görs det förutom finansiella analyser även riskbedömningar. Banken ser ständigt över hur kreditanalytiker arbetar med kreditbedömning.

4.1.4. Kreditformer och säkerheter

A: Handelsföretag och tillverkningsföretag är oftast i behov av kontokrediter för att finansiera sitt rörelsekapital. Det tas även ut fastighetskrediter för att finansiera fastighetsbygge. Dessa ställs mot pantbrev i fast och lös egendom samt fastighetsinteckning. För nystartade företag används ofta borgensförbindelser då dessa företag i början saknar egna tillgångar. Vid bedömningen tar analytiker hänsyn framförallt till andra aspekter än säkerheter, däremot ska säkerheter finnas med för att täcka bankens risker. Säkerheter godkänns efter intern eller extern värdering. I vissa fall kan dock krediter lämnas utan säkerhet, men det eftersträvs att ha någon form av säkerhet.

B: Banken lämnar ut olika krediter till sina kunder, vilket i sin tur påverkar de garantier som kunden skriver på. Det mest förekommande är kontokrediter, finanskrediter och krediter till privatpersoner. Vid kreditbedömning ligger fokus på olika kriterier beroende på vad krediten avser. När det tas kredit som avser ett specifikt objekt då är det objektet som utgör säkerhet medan när det är en långfristig kredit måste kredithandläggare ta hänsyn till en kunds återbetalningsförmåga. Återbetalning av långfristiga krediter säkerhetsställs med pantbrev, borgen och företagsinteckning. För att göra en oberoende värdering av säkerheter kan det tas in extern hjälp, men banken gör även interna bedömningar. Krediter utan säkerheter ges under särskilda överenskommelser.

C: De vanligaste kreditformer inom Nordea är kontokrediten och fastighetskrediten. För att säkerhetsställa återbetalning av krediten tas det säkerheter i form av företagsinteckning, pantbrev eller borgen. Det finns en policy för att värdera säkerheter, vilket går ut på en procentuell fördelning av en bestämd säkerhet. Vid säkerhetsvärderingar används egen internt utbildad personal. Dessutom tas det hjälp av utomstående experter som är certifierade för att göra sådana värderingar. Krediter utan säkerheter, det vill säga blacolån, lämnas ut när kreditbeloppen är relativt små.

4.1.5. Hantering av kreditförluster

A: För att minimera en risk för en betalningsinställelse har banken en diskussion med kunden för att göra denne varse om hanteringen av sådan situation. I fall det uppstår en försämrad finansiell situation hos en kund gör banken ansats för att reda ut den och ge råd på vilket sätt företaget kan agera för att undvika oönskade konsekvenser. När konkursen är konstaterad vidtas nödvändiga åtgärder för att minimera förluster genom att omsätta företagets tillgångar till likvida medel så snart som möjligt på grund av exempelvis värdeminskning. För att undvika förluster måste kreditanalytiker ta hänsyn till finansiella och kvalitativa faktorer, det vill säga granska företags förmåga att amortera av ett lån i framtiden. Ett företags soliditet och lönsamhet är avgöranden då ”ju mindre pengar de har lånat desto mer kreditvärdiga de verkar vara”.

B: För att undvika förluster på ett företag som har fått det sämre har banken utarbetat strategin att följa upp det mer oftare och noggrannare än i det normala fallet. Riskkunder delas in i tre grupper: de som fortfarande betalar men det är känt att de snart slutar att amortera

av lånet; de som slutar betala direkt och de som direkt fortsätts i konkurs. Det är dock svårt att avgöra när ett företag får det dåligt ställt. Ibland handlar det om missar vid registrering då några moment går förlorade i processen. När kreditförlust är konstaterat skrivs krediten ner.

C: Ett kreditärende behandlas av olika specialister med varierande inriktningar, vilket gör det möjligt att upptäcka och eliminera eventuella felaktigheter. Genom att kontinuerligt följa upp utvecklingen av kundens finansiella situation har banken kontroll över situationen. Om banken får in en signal på tidigt stadium om att bolaget går dåligt måste de följa upp det genom att samla in mycket information i form av budgetar och prognoser. Det är viktigt att tillsammans med en kund hitta lösningar för att minimera risker, men när konkursen inträffar är det inte mycket banken kan göra för kunden. Främsta anledningen till minimala kreditförluster hos Nordea är utförliga analyser där det utreds kundens återbetalningsförmåga och framtida kassaflöde.

4.1.6. Kreditutvidgning

A: Nordea konkurrerar genom att erbjuda genuin service, individuellt anpassat tjänsteutbud och rådgivning. Ibland handlar det inte om att endast låna ut pengar utan banken kan komma med förslag på hur företag kan klara sig utan kredit och reducera sina finansiella kostnader.

B: Prissättningen på krediter är nästintill avgörande konkurrensmedel. Det finns olika kreditbaser till vilka kunden kan låna pengar. Sedan tillkommer marginal, det vill säga Nordeas pris för att låna ut pengar, vilket är beroende av de risker som banken tar vid utlåning. Även innehav av säkerheter spelar en stor roll i prissättningen. Nordea arbetar dock mycket med att skapa relation till sina kunder för att säkra tryggheten vid utlåning. När banken är mån om en viss kund kan den gå med på att sänka räntenivån.

C: Eftersom Nordea har en stark marknadsposition är den konkurrenskraftig gentemot andra kreditgivningsinstitutioner, vilket förmedlar en positiv bild till alla intressenter. Dessutom konkurrerar banken genom att erbjuda sina kunder krediter med relativt låg räntenivå.

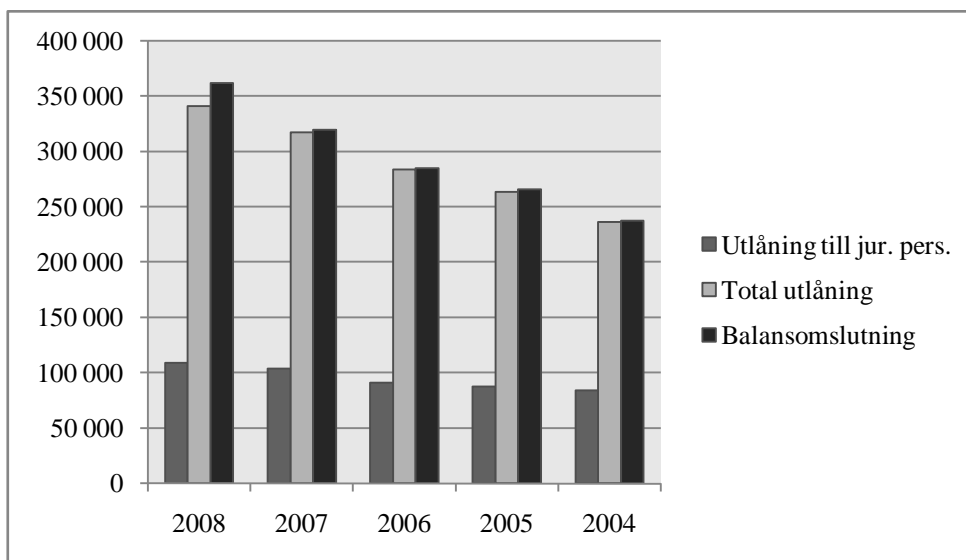
4.2. Statistik av utlåningsvolym

Nordeas statistik över kreditvolym, total utlåning och balansomslutning under fem års period finns sammanställda i tabellen (se Tabell 4). Eftersom årsredovisningen inte ännu är klar för år 2009 kan det endast konstateras att kreditvolymen till juridiska personer var i ”princip oförändrat” enligt Nordea Hypotek AB:s Halvårsrapport (2009, s. 1).

År	2008	2007	2006	2005	2004
Utlåning till jur. pers.	108 969	103 610	90 821	87 384	83 701
Total utlåning	341 100	317 118	283 737	263 326	236 373
Balansomslutning	361 865	319 658	284 934	265 664	237 326

Tabell 4. Statistik av kreditvolym, total utlåning och balansomslutning under fem år i mkr (egen bearbetning av Nordea Hypotek AB:s Årsredovisningar (2004-2008))

Samma information som ovan presenteras i form av ett diagram (Figur 2) för att kunna se information mer tydligt.

Figur 4 Statistik av kreditvolym, total utlåning och balansomslutning under fem år i tkr (egen bearbetning av Nordea Hypotek AB:s Årsredovisningar (2004-2008))

5. Analys

I detta kapitel analyseras data ifrån den utförda fallstudien som jämförs med den teoretiska referensramen. Vidare beräknas och sammanställs tillväxttakten hos kreditvolymerna med hänsyn till kreditgivning till juridiska personer, total utlåning och lönsamheten hos kreditoperationer.

5.1. Direkta faktorer

De direkta faktorerna består av arbetslivserfarenhet, kreditbedömning samt kreditformer och säkerheter.

5.1.1. Arbetslivserfarenhet

Arbetslivserfarenhet är en av de viktigaste personegenenskaperna hos en kreditansvarig anser Andersson (2002, s. 12), där tidsaspekten spelar en avgörande roll i beslutsfattandet. Respondenterna hade olika kunskaper inom området eftersom alla har arbetat olika länge med sina arbetsuppgifter. Deras akademiska utbildning har däremot visat sig vara likartad och fungerat som en bra utgångspunkt.

Trots respondenten A:s långa tjänstgöring inom bankverksamheten saknar han insikt i hur andra företag fungerar inifrån då han endast arbetade i på Nordea, vilket kan begränsa förmågan att bedöma företag utifrån helhetsperspektivet. Respondent B:s korta arbetslivserfarenhet inom kreditgivning kompenseras med akademiska studier då det skapar bra grund för att göra olika typer av analyser vid kreditbedömning. Medan respondent C saknar erfarenhet inom bankverksamheten har hennes tidigare arbetsuppgifter hjälpt henne att göra snabba och även mer djupare analyser på ett bolag samt se verksamheten utifrån.

5.1.2. Kreditbedömning

I bankverksamheten uppstår förändringar på grund av externa och interna omständigheter, vilket också återspeglas i en kreditgivningsprocess (Sveriges Riksbank, 2001, s. 66). Lagstiftning och regelverk från externa aktörer dikterar ständigt hur Nordea måste driva sin verksamhet genom att slå fast att banken ska väga risker vid kreditgivning. Dessa direktiv ligger till grund för utarbetning av Nordeas kreditpolicy för att säkerhetsställa återbetalning av krediter.

Det kan dock uppstå ofullständighet i kreditbedömningen beroende på fel eller brister i datat samt kreditanalytikerns referensram. Till exempel kan banken få missvisande information från Upplysningscentralen (UC) eller kan information från bolaget vara otillräckligt för ett kreditbeslut. Dessutom revideras rutiner i kreditbedömningsprocessen genom ändringar i policyn med hjälp av analytikerns erfarenheter. Dessa brister tillsammans med analytikerns personliga egenskaper skapar förutsättningar för felaktiga bedömningar vilket leder till ökade risker.

5.1.3. Kreditformer och säkerheter

För att kunna möta olika behov av finansiering har kreditinstituten utarbetat olika finansieringslösningar, det vill säga att krediter erbjuds i olika syften beroende på vad krediten avser (Andrén, Eriksson, & Hansson, 2005, s. 61). Dessa finansieringslösningar är sam-

mankopplade med olika typer av säkerheter som tas ut av kreditgivaren i syftet att försäkra sig från framtida förluster (Lennander, 2006, s. 15).

Samtliga respondenter bekräftar att Nordea använder sig av olika kreditformer och att säkerheter tas ut i de flesta fall. Kontokrediter är den mest efterfrågade formen av krediter hos kredittagare med anledningen att denna är den enklaste formen att finansiera löpande företagsverksamhet. Dessutom lånar banken ut pengar till att bygga fastigheter och finansiera inköp, vilket motsvarar kreditformerna byggnadskreditiv och avbetalningskrediter.

Nordea föredrar att ha någon form av säkerhet när krediter beviljas. De har en välutvecklad rutin för värdering av säkerhet eftersom både interna och externa experter återfinns till bankens förfogande. Det finns dock fall när banken inte tar ut någon säkerhet enligt samtliga respondenter.

5.2. Indirekta faktorer

De indirekta faktorerna består av lokal och regional hantering kreditgivning, risker för och vid en betalningsinställelse samt kreditutvidgning.

5.2.1. Lokal och regional hantering av kreditgivning

Rapporten från Sveriges Riksbank (2001, s. 66) redogör för att det inom samtliga bankverksamheter finns en klar ansvarsfördelning, vilket visade sig finnas även hos Nordea som styrs av ett internt skriftligt regelverk. Den anpassas utifrån rådande situationen på marknaden och avgör personalens befogenheter. Trots att arbete sker nära kunden följer Nordea en strategi att mindre krediter beviljas på lokal nivå medan beslut om stora krediter hanteras i högre instanser. Olika interna kontroller granskar att riktlinjerna efterföljs enligt regelverket.

Val av segmenteringsvariabeln grundas på bankens kundkaraktistik, det vill säga små och stora företagare har olika behov av krediter som beviljas på olika nivåer. På det viset sker en allokering av bankens resurser. Företagsverksamhet har ingen betydelse för hur uppdelningen sker då kreditanalytiker kan ha kunder från olika branscher i sin kundlista. Därmed spelar kreditanalytikernas erfarenheter aldrig någon roll vid fördelningen av kunder.

5.2.2. Risker för och vid en betalningsinställelse

Faktorerna risker för och vid en betalningsinställelse behöver beaktas vid kreditgivning för att bedöma hur banken kan säkra sig från stora förluster vid eventuell företagskonkurs (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, ss. 184-186).

Nordea hanterar denna fråga genom att ta en mycket aktiv roll i ett företags verksamhet genom att lära känna sina kunder och den omgivning de verkar i. Genom att ha en öppen dialog med kunden har banken möjlighet att upptäcka eventuella problem långt innan det blir oåterkalleligt. Riskkunder tas under en närmare granskning för att löpande stämma av hur situationen utvecklas. För att rätt värdera situationen och anpassa sina beslut därefter är korrekt information om kundens finansiella ställning av betydande karaktär. Därför kan brist på sådan information bidra till att verksamheten förblir otransparent, vilket i sin tur bidrar till möjlig kreditförlust hos banker. En väl sammansatt grupp av olika specialister är i sådant fall ett hjälpmedel för att göra korrekta bedömningar och utarbeta strategier för att

hjälpa kunden. Alla dessa moment bidrar till minimering av risk för en betalningsinställelse som kan inträffa när kunden blir oförmögen att amortera av krediten (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, s. 184).

Innan faktumet om en kreditförlust konstaterats försöker banken reducera förlusten genom att realisera säkerheten som är kopplad till faktorn risken vid en betalningsinställelse (Broomé, Elmér, & Nylén, 1998, s. 186). Ju större värde banken får ut ur säkerheten desto mindre blir förlusten som påverkar årets resultat, vilket överensstämmer med Tegins tes (1997, s. 15) om att sannolikhet för stora förluster inte är särskilt hög. Det kan dock ge upphov för stora problem när de värsta farhågor har besannats och kunden inte längre kan hjälpas. Banken konstaterar i så fall en kreditförlust och skriver ner tillgångarna.

5.2.3. Analys av kreditportföljen

Intäktsgenerering sker via volymökning enligt Albemark (1998, s. 32), vilket oftast eftersträvs av banker. Detta kan leda till undermåliga beslut som resulterar i kreditförluster. Därför är det viktigt med en genomtänkt kreditstrategi för att inte hamna i en sådan situation.

Genom åren har Nordea uppvisat sin skicklighet i att hantera krediter oavsett rådande läge på den inhemska finansiella marknaden, vilket har lett till förstärkt varumärke. Förutom att vara ett kreditinstitut har banken varit intresserad av att se till att kredittagares verksamhet fortsätter att drivas vidare. Detta uppnår banken genom att aktivt erbjuda rådgivning till sina kunder.

Förändring av kreditvolym till juridiska personer

För att analysera förändringen av kreditportföljen av krediter till juridiska personer beräknas det relativa förhållandet av kreditvolym mellan åren. Följande utveckling visar relation mellan krediter till juridiska personer föregående år och krediter till juridiska personer nästa år. Tabellen nedan (Tabell 5) visar sammanställning av beräkningar som följer efter.

År	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005
Koefficienten	1.051	1.140	1.039	1.044

Tabell 5 Förändring av kreditvolym mellan åren (egen bearbetning)

Tendensen av förändringen av krediter till juridiska personer under fem år är enligt följande:

$$2004/2005 \quad K1 = 87\,384 / 83\,701 = 1.044$$

$$2005/2006 \quad K1 = 90\,821 / 87\,384 = 1.039$$

$$2006/2007 \quad K1 = 103\,610 / 90\,821 = 1.140$$

$$2007/2008 \quad K1 = 108\,969 / 103\,610 = 1.051$$

Mellan 2004 och 2005 har utlåning till juridiska personer ökat med 4.4%, mellan 2005 och 2006 har den ökat med 3.9%, mellan 2006 och 2007 har den ökat med 14 % och mellan

2007 och 2008 har den också ökat med 5.1%. Resultatet tyder på att kreditgivning till juridiska personer har en stabil tillväxttakt mellan 2004 och 2008, vilket återspeglar vad teorin säger om behovet att öka utgivning av krediter för att kunna generera intäkter (Albemark, 1998, s. 32).

Kreditvolym i förhållande till total utlåning

För att öka förståelsen för dynamiken i bankens kreditgivning analyseras den relativa fördelningen mellan utlåning till juridiska personer och den totala utlåningen, vilket fås fram med hjälp av finansiella koefficienter. Alla värden presenteras nedan i en tabell som följs av beräkningar.

År	2008	2007	2006	2005	2004
Utlåning till jur. pers.	108 969	103 610	90 821	87 384	83 701
Total utlåning	341 100	317 118	283 737	263 326	236 373
Koefficienten	0.30	0.32	0.32	0.33	0.35

Tabell 6. Kreditvolym i förhållande till den totala utlåningen i mkr (egen bearbetning)

Under fem år har givna krediter utgjort följande del av den totala utlåningen:

2004	$K2 = 83\,701 / 236\,373 = 0.35$
2005	$K2 = 87\,384 / 263\,326 = 0.33$
2006	$K2 = 90\,821 / 283\,737 = 0.32$
2007	$K2 = 103\,610 / 317\,118 = 0.33$
2008	$K2 = 108\,969 / 341\,100 = 0.32$

Under 2004 utgjorde utlåningen 0.35 av bankens totala utlåning, under 2005 minskade den till 0.33, under 2006 minskade den ytterligare till 0.32, under 2007 ökade den till 0.33 och under 2008 minskade den igen till 0.32. Resultatet av analysen tyder på att den relativa delen av kreditvolymen till juridiska personer gentemot den totala utlåningen minskade första året för att sedan hålla sig på samma nivå med marginella förändringar. Återigen visar resultatet att för intäktsgenerering behövs det ökning av kreditutgivning (Albemark, 1998, s. 32).

Lönsamhet hos kreditoperationer

Genom att analysera den relativa fördelningen mellan givna krediter till juridiska personer och balansomslutningen erhålls en viktig information om lönsamhet hos kreditoperationer,

vilket fås fram med hjälp av finansiella koefficienter. Alla värden presenteras nedan i en tabell som följs av beräkningar.

År	2008	2007	2006	2005	2004
Utlåning till jur. pers.	108 969	103 610	90 821	87 384	83 701
Balansomslutning	361 865	319 658	284 934	265 664	237 326
Koefficienten	0.30	0.32	0.32	0.33	0.35

Tabell 7. Kreditlönsamhet per år i mkr (egen bearbetning)

Under fem år har givna krediter utgjort följande del av balansomslutningen:

2004	$K3 = 83\,701 / 237\,326 = 0.35$
2005	$K3 = 87\,384 / 265\,664 = 0.33$
2006	$K3 = 90\,821 / 284\,934 = 0.32$
2007	$K3 = 103\,610 / 319\,658 = 0.32$
2008	$K3 = 108\,969 / 361\,865 = 0.30$

Under 2004 utgjorde utlåningen 0.35 av alla bankens tillgångar, under 2005 minskade den till 0.33, under 2006 minskade den ytterligare till 0.32, under 2007 ligger det på samma nivå och under 2008 minskade det igen till 0.30. Koefficienten går ner för varje år, vilket tyder på att lönsamheten för kreditoperationer sjunker.

6. Slutsatser

De cykliskt genom åren återkommande finansbubblorna på ekonomimarknaden kan påverkas med hjälp av strategisk tänkandet vid investeringar. Investeringsklimatet gagnas av den stabila ekonomiska situationen i världen och vid realistiska inflationsförväntningar minskar osäkerheten, vilket leder till sund ekonomisk tillväxt. Det sker nedtrappning av nyinvesteringar vid försämrad ekonomisk situation, eftersom kreditinstituten blir försiktigare med kreditgivning. Detta leder till försämrad situation på arbetsmarknaden med ökad arbetslöshet. Slutligen hamnar världen i finanskrisen. Även banker måste tänka strategiskt vid kreditgivning för att säkra sina värderingar om kredittagarnas förmåga att återbetala krediter. Ogenomtänkt kapitalplacering från bankers sida kan leda till oönskade konsekvenser för världsekonomin.

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka faktorer som bidrar till kreditförluster och att beskriva hur Nordea minimerar risker vid kreditgivning. De direkta faktorer som undersöktes är arbetslivserfarenhet, kreditbedömning samt kreditformer och säkerheter. De indirekta faktorerna är lokal och regional hantering av kreditgivning, kreditvolym samt risker för och vid betalningsinställelse. Efter att ha studerat teoretiska ansatser och hur det fungerar i praktiken på Nordea, kan det konstateras att bankens grundläggande strategi i riskhanteringen är att använda sig av förnuftig kreditgivning. Samtliga respondenter har betonat vikten av att göra grundliga utredningar vid nya kreditansökningar samt frekventa uppföljningar vid en föraning på betalssvårigheter hos befintliga kredittagare. Genom dessa rutiner kan banken fånga upp problematiska affärstransaktioner och förebygga uppkomsten av kreditförluster. Banken vill i första hand hjälpa kunden ifråga att komma till rätta med sin finansiella situation och håller därför regelbunden kontakt med den. Om situationen har hunnit utveckla sig så långt att det inte går att rädda den, har banken i de flesta fall säkrat sina tillgångar i säkerheter som ska realiseras.

För att Nordea inte ska göra förlustaffärer gör banken alltid en kreditbedömning där kunden granskas noggrant. Denna del av kreditgivningsprocessen är en av de undersökta direkta faktorer som kan bidra till kreditförluster. I enstaka fall kan en kreditanalytiker bevilja krediten utan att göra en kreditbedömning men endast då när risken är avsevärt låg för att kunna förorsaka förluster.

Dessutom genomgår kreditgivningsprocessen förändringar på grund av externa och interna omständigheter som kan antingen ligga utanför bankers inflytande eller påverkas inom organisationen. Nordeas genomtänkta kreditpolicy är en av orsakerna till att banken har kunnat behålla sin konkurrenskraft på den ekonomiska marknaden. Genom att ha utarbetade rutiner på hur kreditgivning bör hanteras har banken säkrat sina tillgångar. Att det uppstår kreditförluster ändå kan ha att göra med att kreditpolicyn genomgår förändring på grund av direktiv uppifrån. Kreditrisker skulle kunna minimeras genom att ta hjälp av den operativa kärnan i en organisation. Dem som dagligen arbetar med kreditbedömning kan ha sunda synpunkter på förbättringar av kreditpolicyn.

Kreditpolicyn reglerar dessutom regional och lokal hantering av kreditgivning. Sådan segmentering av marknaden hos Nordea är ett sätt att prioritera mellan olika grupper av kunder för att skapa effektiv resursallokering. På det viset kan banken koncentrera sig på kunder som är i högre riskzon, då stora kunder kan orsaka högre förluster än små. Efter-

som banken arbetar efter kundfokusprincipen är ett kvalificerat team, som samlar in tillräckligt med relevant information och följer den uppsatta policyn, väsentligt för att kunna skapa förutsättningar att förebygga kreditrisker som uppkommer för och vid betalningsinställelser.

Arbetslivserfarenhet har också visat sig att ha en betydande roll vid arbete med kreditbedömningar. Det faller sig naturligt att ju längre tid personen har arbetat med kreditgivning desto bättre förutsättningar skapas det för att fatta rätta beslut. Ansvarsfördelning baserar sig alltså på arbetarnas erfarenheter inom kreditgivning där viktiga beslut fattas av personer med förvärvade genom åren kunskaper inom kreditbedömning. Även akademiska kunskaper spelar en betydande roll då baskunskaper inom ekonomin ger en nödvändig bakgrund för en duktig kreditanalytiker. Det är dock viktigt att minnas att arbetslivserfarenheter som härrör från arbete inom bank kan vara för ensidigt och även bristfälligt, eftersom det saknas en annan synvinkel ifrån företagssidan för att få en fullständig helhetsbild.

Kreditformer har ingen särskild betydelse vid uppkommande av förluster med kapitalplaceringar. Däremot kan ställda säkerheter skapa problem när de felaktigt värderas och banken kan gå miste om både ränta och kapital. En av åtgärderna är att göra frekventa uppföljningar på marknadspriset av en ställd säkerhet så att värdena inte understiger krediten.

Oberoende av den marknadsekonomiska situationen, det vill säga under perioder med låg eller hög konjunktur, har kreditvolymen fortsatt att växa. Detta kan utläsas från beräkningar som visar att utvecklingen av kreditvolymen till juridiska personer hos Nordea har ökat från år till år med relativt stabil tillväxt förutom ett år när den var som störst. Tillväxten kan bero på det godartade klimatet på finansiella marknaden. Till skillnad från den totala utlåningen har utlåningen till juridiska personer minskat, vilket kan ha att göra med att banken förändrade sin investeringspolitik för att anpassa sig till de förändrade omvärldsvillkoren.

Enligt teorin är kreditförluster beroende av direkta och indirekta faktorer. Medan de direkta faktorerna kan påverkas av en kreditanalytiker ligger de indirekta faktorer utanför dennes inflytande. Det kan konstateras att i Nordeas fall har banken lyckats att minimera kreditrisker i avsevärd grad med reservation för vissa förbättringar och att de faktorer som förorsakar förluster har banken klarat av att hålla under kontroll.

Efter undersökningen av Nordea har det inte kunnat urskiljas några andra orsaker till kreditförluster än dem som redan beskrivs i teorierna. Det kan alltså konstateras att de valda teorierna är kompletta.

6.1. Vidareforskning

Uppsatsens studieobjekt består endast av en bank därför finns det finns medvetenhet om att slutsatser inte är applicerbara på samtliga banker. Detta ger en möjlighet för vidareforskning inom samma område. Dessutom har en av orsakerna, närmare bestämd arbetslivserfarenhet, undersöks utifrån tre persons perspektiv, vilket också kan rekommenderas för vidareforskning med utökning av respondenter.

Litteraturförteckning

Vetenskapliga artiklar

Bäckström, A., & Forsell, J. (november 2008). Finanskrisen – orsak och risk för svenska företag. *Balans*, ss. 16-19.

Bäckström, U. (1998). Finansiella kriser - svenska erfarenheter. *Ekonomisk Debatt; årg 26, nr 1*, 5-19.

Covello, T., & Mumpower, J. (2006). Risk Analysis and Risk Management: An Historical Perspective. *Risk Analysis*, Volume 5 (Issue 2), Pages 103 - 120.

Urwitz, G. (1998). Erfarenhet från en bankkris. *Ekonomisk debatt ; årg 26, nr 1*, Page 55.

Herring, R. (1999). Credit risk and financial instability. *Oxford Review of Economic Policy; vol 15:3*, 63-77.

Wohlin, L. (1998). Bankkrisens upprinnelse. *Ekonomisk Debatt; årg 26, nr 1*, 21-30.

Litteraturböcker

Albemark, C. (1998). *Kundkreditförsäkring*. Stockholm: Juristförlaget.

Andersson, P. (den 12 10 2002). Erfarenhetsbetydelse vid kreditbedömning av småföretag.

Andrén, N., Eriksson, T., & Hansson, S. (2005). *Finansiering*. Malmö: Liber AB.

Artsberg, K. (2003). *Redovisningsteori: policy och praxis*. Malmö: Liber AB.

Broomé, P., Elmér, L., & Nylén, B. (1998). *Kreditgivning till företag*. Lund: Studentlitteratur.

Crougy, M., Galai, D., & Mark, R. (2001). *Risk management*. Ebrary: McGraw-Hill Companies.

Donner, G. (1996). *Handbok i bankrätt*. Stockholm: Juridik & Samhälle.

Ejvegård, R. (2003). *Vetenskaplig metod* (3e uppl uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Green, E. (1997). *Kreditbedömning och intuition - ett tolkningsförslag*. Lund: University press.

Hamilton, G. (1996). *Risk Management*. Lund: Studentlitteratur.

Holme, I., & Solvag, B. (1997). *Forskningsmetodik, om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2:a upplaga uppl.). Lund: Studentlitteratur.

- Jacobsen, D. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring*. Lund: Studentlitteratur.
- Jorion, P. (2001). *Value at risk*. USA: McGraw-Hill.
- Kvale, S. (1997). *Den kavalitativa forskningsintervju*. Lund: Studentlitteratur.
- Lennander, G. (2006). *Kredit och säkerhet* (9:e upplagan uppl.). Uppsala: Iustus.
- Segelod, E. (1991). *Capital investment appraisal: Towards a contingency theory*. Lund: Studentlitteratur.
- Sveriges Rikes Lag. (2008). Norstedts Juridik AB.
- Tegin, Å. (1997). *Kredithandboken*. Falköping: Norstedts Juridik AB.
- Thurén, T. (2003). *Källkritik*. Stockholm: Liber AB.

Rapporter

- Arvidsson, A., & Hermansson, K. (2009). *Kreditbedömning en fallstudie av skillnader mellan tillverkande företag och kunskapsföretag*. Hämtat från <http://epubl.ltu.se/1404-5508/2000/052/LTU-SHU-EX-00052-SE.pdf> den 12 10 2009
- Bergström, C. (2009). *Finanskrisen och den svenska krishantering under hösten 2008 och vinter 2009*. Stockholm: Finanspolitiska rådet.
- Nordea Hypotek AB. (2004-2008). *Årsredovisning*. Stockholm: Nordea.
- Nordea Hypotek AB. (2009). *Halvårsrapport*. Stockholm: Nordea.
- Svenska Bankföreningen. (november 2008). *Banker i Sverige. Faktblad om svensk bankmarknad*. Hämtat från Svenska Bankföreningen: [http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/\\$all/3DDC31D6CCE11EF2C125761800538950](http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/$all/3DDC31D6CCE11EF2C125761800538950) den 28 10 2009
- Sveriges Riksbank. (2001). *Finansiell stabilitet*. Stockholm: Sveriges Riksbank.
- Sveriges Riksbank. (2009). *Finansiell stabilitet*. Stockholm.
- Sveriges Riksbank. (1997). *Finansmarknadsrapport*. Stockholm: Sveriges Riksbank.

Elektroniska källor

- Google. (2009). www.google.se.
- Nationalencyklopedin. (den 09 10 2009). www.ne.se. Hämtat från Nationalencyklopedin: <http://www.ne.se/risk>

Nordea. (2009). *www.nordea.se*.

Riksbank. (2009). *www.riksbank.se*.

Intervjuer

Jyri Vasarainen (kreditanalytiker) Nordeas kontor i Västerås, den 22 december 2009

Julia Skoglund (kreditanalytiker) Nordeas kontor i Linköping, den 21 januari 2010

Alexandra Bennström (kreditanalytiker) Telefonintervju, den 25 januari 2010

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Berätta lite om dina arbetslivserfarenheter:

Vilken utbildning har du? Hur länge har du arbetat inom bankverksamheten?
Vilka arbetsuppgifter har du i banken?

Vilken erfarenhet har du inom kreditbedömning? Hur många år har du arbetat med kreditgivning till företag och inom vilka sektorer (regional/lokal/brascher)? Vilka kunder har du haft kontakt med (stamkunder, ny-etablerade kunder)?

2. Berätta om organisationen kring kreditgivning

Hur ser organisationen kring kreditgivning, det vill säga om det är personal, kunder eller kreditstorlek som är fördelningskriteriet? Vilka beslut som fattas på vilka nivåer? Hur är ansvaret fördelad mellan medarbetare beroende på kreditform?

Finns det kreditbeloppsbegränsningar inom varje enhet? Vad baseras de på?
Finns det internkontroll för de krediter som lämnats ut?

3. Berätta om kreditgivningsprocessen:

Vilka steg ingår i bankens kreditgivningsprocess? Hur ser bankens rutiner ut när ett företag ansöker om kredit?

Finns det fall då en kreditbedömning inte behövs?

På vilket sätt genomförs en kreditbedömning? Vilken information används som underlag? Hur bedöms kreditvärdighet hos en kund? Finns det en uppdelning på hög- och lågvärdiga kunder?

Har det införts ändringar med tiden i hur en kreditbedömning går till?

4. Berätta om kreditformer och säkerheter:

Vilka är de vanligaste kreditformer inom banken? Statistik om kreditformer, fr.o.m. 2005 t.o.m. 2009

Vilken form av säkerheter brukar kopplas till vilken kreditform? Hur hantearas och värderas säkerheter? Hur ser bankens uppföljning av krediterna ut?

I vilka fall och på grund av vad tar inte banken säkerheter?

5. Berätta om hantering kring kreditförluster:

Vilka är de vanligaste problem som uppstår vid kreditgivning? Vad gör banken för att undvika dem?

Hur hanteras kunder som inte har full betalningsförmåga? Vad görs det i situationer då det finns risk för en betalningsinställelse?

Hur hanterar banken en kreditförlust?

6. Berätta om bankens taktik för kreditutvidgning:

På vilket sätt konkurrerar banken kring kreditgivning?

Vilka åtgärder finns det för att locka fler kunder?

Statistik om kreditvolym, fr.o.m. 2005 t.o.m. 2009

Bilaga 2

Kundteam

